

LA UNIÓN EN LA DIVERSIDAD

El federalisme és una manera d'organitzar la societat; una tècnica per resoldre conflictes; una cultura i uns valors; és la unió en la diversitat i l'expressió política de la fraternitat. Tot això i més.

Foedus en llatí significava pacte o negociació i s'aplicava per acabar amb les guerres entre tribus. Aquest concepte, lligat a la pau, s'ha conservat al llarg de la història. La mateixa construcció de la UE i les institucions mundials creades després de la Segona Guerra Mundial responen a aquest esperit. Establir lligams, acords, cercar compromisos mutus es considera una manera de dirimir les diferències i resoldre els conflictes. Per això el federalisme construeix col·lectivitat i respecte, per això integra i agermana en lloc d'enfrontar.

El federalisme va estar influït per les idees de la Il·lustració, que amb el lema de "llibertat, solidaritat i fraternitat" va posar al centre de la construcció social i política el ciutadà i establí els principis bàsics de la democràcia: el control del poder a través de la seva divisió en legislatiu, executiu i judicial. Tanmateix, el federalisme promou la radicalitat democràtica, ja que a més a més de considerar la divisió de poders en sentit horitzontal, contempla aquesta divisió en sentit vertical. Per això, en el federalisme les competències es reparteixen en diferents

**MIREIA
ESTEVA
SALÓ**

Presidenta de
Federalistes
d'Esquerres

nivells administratius, segons el principi de subsidiarietat. Es tracta d'aproximar al màxim els serveis directes al ciutadà i establir sinergies de col·laboració en aspectes comuns. La descentralització ha d'evitar la descoordinació i desagregació, per això és

important establir mecanismes de cogovernança, mediació i arbitratge entre les parts.

A Espanya, el federalisme i el republicanisme han anat junts des dels seus inicis. Durant l'establiment de la Primera República, amb una constitució que no va arribar a aplicar-se pel poc temps que va durar. Durant la Segona, on ja es va iniciar un procés de descentralització i es van fer els estatuts de Catalunya i País Basc. Finalment, la Constitució del 1978 (CE), a través del pacte, va aconseguir superar la divisió social entre monàrquics i republicans i entre centralistes i autonomistes, establint una monarquia constitucional en la qual el rei està sotmès a les regles del joc i s'estableix un sistema de descentralització no prefixat a la CE.

L'evolució d'aquest sistema ha generat una democràcia molt estable i molt descentralitzada, en la qual es comencen a generar estructures de cogovernança i coordinació interadministrativa. Per molts experts, Espanya és un país gairebé federal encara que no es reconegui explícitament. Podem dir que els resultats avalen els principis sobre

els quals s'ha construït el nostre sistema de govern.

Hi ha consens a dir que en una democràcia sana el control del poder per part dels ciutadans no es pot garantir sense l'accés universal a informació completa, fidedigna, contrastada i independent. Actualment, la concentració de mecanismes d'informació en poques mans privades al servei d'uns quants i l'acaparament que fan dels recursos del planeta, fan emergir noves formes de poder que actuen a escala mundial, defugen del control democràtic i inverteixen recursos per afavorir governs que els protegeixen. La mateixa democràcia es posa en dubte, així com la societat del benestar, la lluita contra les desigualtats, el multilateralisme, l'establiment de normes de control del poder, i s'exerceix el *matonisme* a escala mundial en lloc de respectar-se el dret internacional.

És urgent identificar clarament aquests nous poders emergents i els mecanismes a través dels quals actuen. Es tracta també de construir models de xarxes socials, descentralitzats i controlats socialment. Reivindicar governs centrats en la millora de la vida dels ciutadans i el multilateralisme com a forma de resoldre els conflictes. Més que mai, reivindicuem els valors del federalisme i el control del poder per aplicar-los a les noves condicions i garantir un futur en democràcia per a tothom. Δ

LA PERVIVÈNCIA A FUTUR DE L'ESTAT ESPANYOL NOMÉS PODRÀ DONAR-SE AMB LA CONSOLIDACIÓ DE L'ESTAT DE LES AUTONOMIES EN UN VERTADER SISTEMA FEDERAL QUE RECONEGUI I RESPECTI LA DIVERSITAT DELS DIFERENTS POBLES QUE INTEGREN LA NACIÓ ESPANYOLA.

Durant anys el debat sobre l'encaix de Catalunya a l'Estat espanyol ha pendolat únicament al voltant de dues posicions dicotòmiques com són l'independentisme i l'unio-nisme: els primers, defensen el trencament amb l'actual marc constitucional i la creació d'un nou Estat català; en canvi, mentre que els segons defensen el sistema autonòmic actual o fins i tot aposten per un model d'Estat encara més centralitzat i unitari. Es tracta en ambdós casos de plantejaments de màxims, que deixen pel camí molts matisos i sensibilitats i que invisibilitzen altres possibles models pel fet de no estar escorats als extrems.

És cert que Catalunya és un subjecte polític amb particularitats històriques, lingüístiques, culturals i polítiques diferenciades de la resta de l'Estat. Tanmateix, l'aposta pel trencament no és viable ni a curt ni a llarg termini, ni a nivell econòmic, legal i polític. Sobretot, en un context mundial globalitzat on els problemes tenen ressò i conseqüències globals.

Per això, la seva gestió passa per la col·laboració i cooperació entre els diferents països a escala multilateral o directament a través d'organismes internacionals. L'aposta per la secessió requereix, a més a més, un suport popular contundent que no es dona en la societat catalana.

Per tot això, el sistema polític que millor respon a la problemàtica històrica de l'encaix de Catalunya (així com de la resta de nacionalitats històriques) a Espanya és el model federal. Un model que permetria protegir

i reivindicar la idiosincràsia de Catalunya alhora que es construiria un projecte d'Espanya més frater i en el qual totes les seves parts s'hi podrien sentir més còmodes i apel·lades.

Ara bé, no ens hem d'enganyar: els reptes als quals ens enfrontem són molts i de gran abast. El federalisme és un model molt desconegut a casa nostra i, especialment, entre la gent jove. Els conflictes territorials han estat constants en la història de l'Estat espanyol (i han adquirit una especial transcendència en les últimes dècades, primer amb el Pla Ibarretxe a Euskadi i, arran de la sentèn-

acabar, el trencament evident de l'ordre mundial amb l'arribada de nou de Trump a la Casa Blanca.

Tots aquests elements ens impulsen a cercar noves fórmules de governança on el respecte de la comunitat més propera pugui anar acompanyat de la partici-

pació d'un projecte més gran del qual ens puguem sentir part i que ens apropi a les comunitats veïnes. Aquests i altres ele-

ments poden fer que s'obri una finestra d'oportunitat per al federalisme, sobretot després de la fi del procés i l'evident necessitat de crear un projecte per a Catalunya més transversal i ampli.

ÉS EL MOMENT DEL FEDERALISME

cia STC 31/2010, amb el procés independentista a Catalunya) i l'avenç cap a un model federal requereix una cultura federal per sostenir-lo que ara per ara és pràcticament inexistent.

Tot i això, el moment actual pot resultar altament propici perquè el federalisme pugui donar-se a conèixer i guanyar adeptes: el debat creixent sobre quin model d'Espanya es vol impulsar (un de més centralitzat o un d'altre de més federal), el debat entorn de l'abast de la globalització i l'individualisme creixent, les crisis de l'Estat nació que veiem a totes les democràcies del nostre entorn i, per

Un element que juga clarament a favor del model federal és que el federalisme és un concepte que, tot i tenir unes bases sòlides, té un component flexible que permet fer-lo aterrar a la realitat i a les particularitats de les regions. Aquest punt també és un element a tenir en compte perquè ens obliga a tots a decidir quin model volem per al nostre país perquè respongui oportunament a les nostres necessitats.

Si l'haguéssim de definir d'alguna manera, podríem definir el federalisme com aquell model polític d'Estat que permet desenvolupar els trets propis d'una comunitat concreta sense

aïllar-la, ja que alhora permet formar part d'un projecte comú més gran amb altres comunitats amb les quals comparteix punts en comú. És, per tant, un model empàtic, respectuós i que permet reconèixer de forma directa i indirecta els trets que ens uneixen i els que ens diferencien des d'una perspectiva fraterna.

Espanya haurà d'afrontar en algun moment la seva realitat d'Estat plurinacional. Després de 40 anys, ha quedat constatat que l'actual model autonòmic no acaba de donar respostes a les necessitats territorials i polítiques existents. Per això, la pervivència a futur de l'Estat espanyol només podrà donar-se amb la consolidació de l'Estat de les autonomies en un vertader sistema federal que reconegui i respecti la diversitat dels diferents pobles que integren la nació espanyola.

No es tractarà d'un procés senzill ni ràpid, ja que la forta polarització política d'avui en dia impedeix qualsevol reforma constitucional que afecti l'organització territorial d'Espanya. Per això, el que cal a curt termini és apostar pel que Raimon Obiols defineix com a "federalisme dels fets": anar avançant cap al federalisme a partir de la reforma i impuls de les institucions que ja tenim, sense passar directament per la reforma constitucional. Per exemple, es podria apostar per convertir el Senat en una veritable cambra de representació territorial o impulsar i dotar d'una regulació més gran les conferències de presidents perquè actuïn com a punt de trobada entre les diferents instàncies governamentals. Δ

JOVES
DE FED